

Pia Olsen Dyhrs grundlovstale

Taler

Pia Olsen Dyhr
Formand for Socialistisk
Folkeparti

Dato

5. juni 2023

Sted

Metalskolen Jørlunde i
Slangerup

Da tankerne om demokrati for alvor bredte sig, i slutningen af 1700-tallet, var uligheden enorm.

Da de visionære tænkere, bag idéerne om stemmeret, om magtens tredeling, om ytringsfrihed, om organiserings- og pressefrihed skrev, var det reelt ofte med andre privilegerede, hvide mænd i tankerne.

Men idéerne havde en iboende kraft og nogle principper som overskred den historiske kontekst de blev til i.

I Danmark fik vi senere andelsbevægelsen og højskolerne, som udvidede adgangen til indflydelse på eget liv og adgang til lærdom.

Og med Grundloven tog vi de første skridt mod et egentligt demokrati.

Senere, da kvinderne fik stemmeret, i det 20. århundrede, begyndte det virkelig at ligne noget.

Men processen – og tidshorisonten – fortæller os et par ting eller tre:

For det første, at frihed, lighed og demokrati nok har fulgtes ad som ideal – men langt fra i virkeligheden.

For det andet, at demokratiet ikke kom til os i ét hug, men er en proces i historisk forandring.

Men også – for det tredje – at forandring over tid også betyder, at vi ikke kan tage demokratiet for givet.

Og så sagde jeg ”Demokratiet” i bestemt ental – som om demokratiet var én ting. Men det er det jo netop ikke.

Der er som sagt både historisk foranderligt.

Og det manifesterer sig historisk forskelligt – også fra land til land og fra kultur til kultur.

Men én af de fineste og for mig vigtigste ting ved vores, det danske, demokrati, der er den tætte tilknytning til lighed som væsentligt for den personlige frihed.

I Danmark har vi sat en ære i at mindske uligheden og stræbt efter at deltagelsen i demokratiet skulle være for alle.

Op gennem det 20. århundrede har vi, årti for årti, gjort fremskridt.

Og de fremskridt har været tæt knyttet til oplysningens idealer om viden, dannelse og myndiggørelse.

Men de har også været knyttet til materielle fremskridt, til bedre levestandard, til folkesundhed.

Og til en mere lige fordeling af muligheder i tilværelsen, og altså til social mobilitet.

Og det er så her, hvor jeg har en voksende bekymring.

For jeg synes vi som samfund står med en lang række af udfordringer, nogle i form af tilbageskridt, andre i form af nye typer af problemer, som vi ikke tidligere har skullet tage højde for.

Lad mig bare give nogle få eksempler:

Uligheden vokser igen.

Den rigeste procent ejer og tjener stadig langt det meste.

De ti procent rigeste ejer mere end de øvrige 90 procent.

Den sociale mobilitet er næsten gået i stå.

Afstanden mellem land og by har nær aldrig været så stor - selv om vi kan transportere os hurtigere end nogen sinde før.

Årtiers sekularisering er presset af udefrakommende, som ser deres tro som væsentligere end demokratiet.

Selvsegregering blandt visse indvandrergrupper på den ene side – og fordomme og mistro på den anden – splitter os.

Udviklingens hastighed, med nye teknologier, gør at yngre generationers livsverden er markant anderledes end deres forældres og dramatisk anderledes end deres bedsteforældres.

Sociale medier bringer os tættere – men skaber også grobund for afstand, had og hetz...

Sociale medier, der giver unge en forkvaklet oplevelse af krop og perfektion...

Eller som lægger Onkel Reje for had med vanvittige beskyldninger...

Eller de bliver instrumenter for russiske agenter, der bruger sociale medier til at oppiske en stemning imod de vestlige landes opbakning til Ukraine...

Kunstig intelligens, hvis potentialer og rækkevidde vi slet ikke kan begribe. Både til det gode – og til det onde...

Fake news, bevidst misinformation, digitale trusler, konspirationsteorier og ”plantede” begivenheder, der skal manipulere os til utryghed.

Stik imod oplysningens tanke om myndiggørelse. Stik imod idealet om viden og oplysning, som vejen ud af mørket.

Sammenhold og fællesskaber presses til fordel for individualisme på speed.

Stadig mere fragmenterede markører af identitet, som næsten hoverende fejrer forskelligheden – og gør det på bekostning af det almenmenneskelige.

På bekostning af fællesmængden.

På bekostning af alt det, vi som mennesker faktisk er samlet om.

Vores livsverdener opsplittes...

Sådan kunne jeg blive ved.

Og så kan vi stå her, på dette års Grundlovsdag, og markere dagen.

Fejre vores demokrati, syng, se ud over det danske sommerlandskab.

Men jeg tror virkelig at vi skal tage de mange faresignaler alvorligt.

For hvor vi i årtier troede, at mange af de idealer, der historisk er gået hånd i hånd med demokrati og frihed, ville vinde frem...

... så er sandheden nok en anden i disse år.

Putins modbydelige krig i Ukraine forhindrer ikke at Rusland sidder for bordenden i FN.

Det forhindrer heller ikke en fast plads i FN's sikkerhedsråd.

Lige ved siden af Kina.

Det forhindrer heller ikke lande, der systematisk undertrykker deres egne befolkninger...

... som systematisk undertrykker kvinder...

... som systematisk forfølger LGBT+personer...

... som systematisk likviderer eller fængsler enhver politisk opposition eller repræsentanter for den fri presse eller frie tænkning...

... det forhindrer ikke totalitære regimer fra at sidde for bordenden i Menneskerettighedsrådet.

Det er et hykleri. Men det er også undergravende for de værdier der skulle være omkring og undergravende for tilliden til institutioner som FN.

De europæiske og nordamerikanske idealer for demokrati og frihedsværdier er globalt under pres.

Og det er både et indre og et ydre pres.

Se bare på udviklingen i USA...

Jeg ved ikke om iagttagelsen holder... men jeg synes jeg ser en tendens:

De lande, som har blikket rettet stift mod fortiden...

De lande, hvor drømme og håb knytter sig til svundne tider – de klarer sig dårligt.

På vidt forskellige måder – men alligevel: Se bare på Rusland. Se på Storbritannien.

Mens de lande, der kan formulere og samles om noget visionært, noget der peger fremad – de står et stærkere sted.

Jeg er helt med på, at tendenser på både det ene og det andet, findes i alle lande.

De findes også i os som mennesker. Det, der peger frem. Og det, der længes tilbage...

Men som overgribende tendens – dér tror jeg det holder.

Så derfor bare til slut:

Oplysningens fædre – og dermed i vidt omfang fædrene til demokratiet og dermed også den Grundlov vi markerer i dag – så også den menneskelige vilje og

den fri vilje, som forudsætningen for positiv forandring.

Det er med viljesakten, at vi kan forandre.

Fra noget kvalitativt ringere – til noget kvalitativt bedre.

I en stadig - og ikke altid helt lineær - stræben efter forbedringer.

Det er en aktiv beslutning, vi skal træffe, om at ville skabe et positivt håb om forandring.

Vi kan og skal derfor aktivt vælge ikke at deponere vores længsler og håb i fortiden – men gennem vilje insistere på at finde dét, der kan pege fremad. Til noget bedre:

Den grønne omstilling.

Den globale sociale retfærdighed.

International retsorden, med vægt på demokrati, ytringsfrihed og individuelle rettigheder.

Det er en kontinuerlig kamp – som stadig peger fremad.

Og jeg har stadig til gode at se noget andet og bedre fundament at stå på, end netop demokratiet og frihedsrettighederne.

Og i Danmark er det også vores Grundlov, vores demokrati, vores frihedsrettigheder – alt dét der giver plads til den frie tanke og dermed nye idéer og visioner – som er fundamentet.

Derfor skal vi passe på alt dét.

Ikke som man passer på en museumsgenstand.

Men som et værn om de principper og de rammer, der giver flest mulig, mest mulig, samtidig, frihed.

Deri ligger vores styrke.

Deri ligger kimen til håb og visioner for fremtiden.

Og det er en model der stadig vækker håb hos mennesker, for hvem virkeligheden og hverdagen ser meget anderledes ud.

Så trods fejl og mangler og tidens tand – så kan vores Grundlov godt holde lidt endnu.

God grundlovsdag. Og tak for ordet.

Kilde

Tilsendt af taler

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Grundlovstale, Socialistisk Folkeparti

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/pia-olsen-dyhys-grundlovstale-2023>